Magyarhoni Földtani Társulat
Földtani Közlöny
Hungarian Geological Society
156/3, 219–232., Budapest, 2026

Az ásványtani örökmozgó, avagy egy mineralógus minden határon túlmenően – WEISZBURG 70

A bevezetés bevezetése

A *Földtani Közlöny* Weiszburg Tamás 70. születésnapjára szerkesztett füzetének bevezetőjeként szolgáló írásunkat rögtön a szerzők mosakodásával kell kezdenünk. Címszereplőnk bemutatása ugyanis nem könnyű feladat, éppen azért, mert – Hofi Géza egyik kedvelt alakjához, Mószer Arankához hasonlóan – őt mindenki ismeri. Viszont ennélfogva senki sem ismeri őt minden oldaláról, így számos kollégától kértünk valamiféle portréadalékot e bevezető összeállítás elkészítéséhez. Ebből kifolyólag a szerzői gárda névsora – napjaink legtöbb szakcikkéhez hasonlóan – majdnem olyan hosszú, mint maga a cikk. A különböző jellegű írások kompilációjának feladatát vállalva természetesen minden kihagyás és tévedés ódiumát is magunkra kell vállalnunk. Mivel – hála Istennek – írásunk nem nekrológnak készült, nem törekedtünk teljességre és adatszerűségre, vagy egyfajta átfogó szakmai pályakép felvázolására, így egy aprólékos gonddal összeállított publikációs listát sem biggyesztettünk az írás végére. Már csak azért sem, mert jelen írás Tamásnak azt az oldalát kívánja méltatni, melyet nem a saját szakmai érdeklődésének, hanem a szakma érdekének szentelt. A tudományt sokan művelik, de csak kevesen gondozzák, és ez az önzetlen szolgálat teszi Tamást oly egyedülállóvá. Mindazonáltal a nyájas olvasó ne lélegezzen fel elhamarkodottan, hiszen a *Közlöny* e tisztelgő füzetét bevezető iromány részletes tudományos pályakép és – az MTMT-n ma 366 tételre rúgó – terjedelmes publikációs lista híján sem lesz rövid. Ezért azonban minden felelősséget Weiszburg Tamásra hárítunk, aki túl sok mindent művelt ahhoz, hogy röviden lehessen róla írni. A régi ismeretség okán a szövegben gyakran egyszerűen Tamásként említjük – bár mi le tudjuk írni helyesen a vezetéknevét is, amire nem mindenki képes, így Tamás már régóta gyűjti ennek írásváltozatait, jelenleg már több tucatnyinál tart, hogy pontosan mennyinél, azt nem mertük tőle megkérdezni, hogy a meglepetést esetleg el ne rontsuk (*1. ábra*).

1. ábra. Az ELTE-n 2022-ben (Vörös Szabolcs szívességéből)

Az ásványtani örökmozgó

Tamás klasszikus jellegzetességei közül a leginkább szembetűnő talán az, hogy egyszerre tucatnyi dolgot készít, ír, intéz, szervez stb., és az állandó időzavar leküzdése céljából mindezt folytonos mozgásban. Így aztán fölöttébb nehéz őt valamikor nyugalmi helyzetben elcsípni. E jellemzőjét örökítette meg igen találóan az a valamelyik régi Geomikuláson ajándékként neki átadott rajz, amely a Heisenberg-féle határozatlansági reláció élő megtestesítőjeként ábrázolja őt, aki ha valahol megtalálható, akkor éppen máshova siet. E vonásával – úgy tűnik – a Belügyminisztérium is tisztában volt, amikor jelenlegi autójának annak idején a JET-024 rendszámot adta, hiszen címszereplőnk valóban egy sugárhajtású gép mozgékonyságát (késésben lévén némileg a sebességét is) megközelítő módon hajtotta és hajtja az immáron közel 600 000 kilométert maga mögött tudó gépjárművet. A sebesség és távolság persze nem minden, a befogadóképességet is figyelembe kell venni (*2. ábra*). Tamás „gépjármű-evolúciója" a Trabanttól a „kis" Polskin, Dacián és Mitsubishin keresztül a Renault-ig és egy újabb Daciáig ívelt, ugyanakkor az általa használt gépjármű-repertoárban máig szerepel a Trabant is. Az éppen aktuális automobilba mindig annak elméleti raktérfogatát látszólag számottevően meghaladó mennyiségű tárgyat – a feladattól függően dobozt, táskát, posztert, ásványt, öltönyt, bakancsot, bútort, ásót, kapát, nagyharangot stb. – tudott elhelyezni, saját szakmai evolúciója során pedig önmagában is egyre több irányú ismeretet halmozott föl az ásványtanból és vidékéről; a reális szerkezetektől kezdve az irreális tanterveken keresztül az archeometriáig, az ásványtantörténetig, az integrált szemléletű természettudományig, a környezeti ásványtanig. Sőt, eljutott az Á-tól a Z-ig, pontosabban az ásványtantól a Z-szakig (az-az a természetet egyben kezelő és láttató, 2022-ben indult természettudomány-környezettan tanárszakig, ahol talán a legérdekesebb és az élethosszig tanulást messzemenően támogató tárgya a „Tudomány-általtudomány-hamis hírek [kritikai keresés a weben]" címen fut).

2. ábra. Tamás – mivel a Daciát nem lehetett Amerikába áthozni – egy bérelt autó csomagtartójának tágabb lehetőségeivel ismerkedik, útban a második „Mineralogy and Museums" (Toronto) felé (1992), konzulens: Dódony István

A nagy organizátor, aki az ész mellett a szívet is beleteszi a szervezésbe

Tamás legendás szervezőkészsége nem igényel különösebb bemutatást, elég, ha csak két fontos művére, az egyetemi ásványtár Lágymányosra költöztetésére vagy az International Mineralogical Association (IMA) hazánkban megrendezett, 2010. évi konferenciájára gondolunk. Molnár Ferenc *Egy, kettő, három* című darabjának főszereplőjétől, Norrison bankigazgatótól eltérően azonban ő nem a pillanatok alatt végrehajtott hideg, improvizatív mestermunkák művésze, hanem szervező tevékenységének végső gyümölcsei gyakran hosszú évekre elnyúló, szívvel-lélekkel folytatott, módszeres tervezés és végrehajtás során érnek be. Így aztán egy másik nagy organizátortól, a hetvenes évek dán filmvígjáték-sorozatának hazánkban egykor oly népszerű, de mára elfelejtett hősétől, Egon Olsentől eltérően a Tamás által kovácsolt tervek nagyon ritkán hiúsultak meg. Részleteket a következő fejezetben talál a kedves olvasó.

Címszavak a nagy Weiszburg-enciklopédiához

Az itt olvasható szerény kísérletünk tökéletlensége és befejez(het)etlensége arra ösztönzött bennünket, hogy az e tényre utaló, Karinthy Frigyestől elorzott és „aktualizált" fejezetcímmel takarózzunk, amikor megpróbálunk egy nagyjából időrendet, avagy evolúciós sorrendet követő áttekintést nyújtani Tamásnak az elmúlt évtizedekben kifejtett sokirányú tevékenységéről. Áttekintésünk természetesen nem teljes, viszont nemcsak a földtudományokra, hanem más területekre is kiterjed. Aránylag részletesen foglalkozunk benne például Tamásnak a határon túli magyar felsőoktatás és tehetséggondozás terén kifejtett munkásságával, amely a dolog természeténél fogva viszonylag kevéssé ismert hazai földtudományi szakemberek körében.

Megmételyezve a középiskolában és az egyetemen is

Weiszburg Tamás 1956. november 21-én született Budapesten, itt végezte iskoláit is. A Móricz Zsigmond Gimnázium tanulójaként Leél-Őssy Sándor legendás földrajz szakkörének oszlopos tagja, majd elnöke lett. Leél-Őssy tanár úr, akit 1956 után eltávolítottak ez ELTE Földrajzi Intézetéből, hogy ne mételyezze meg az egyetemi ifjúságot, egy ideig fizikai munkával kereste kenyerét, de az akkor is létező tanárhiány miatt mégis állást kapott a Móricz Zsigmond Gimnáziumban. Ott aztán tovább mételyezte a középiskolásokat, mégpedig a geográfia és geológia szépségeivel. Az alaposan megmételyezett ifjú így matematika tagozatos létére 1975-ben az ELTE TTK földtudományi szakára felvételizett.

Itt geológiára szakosodott, majd a geológia mellett egyéni tanrendű mineralógiai képzésben is részt vett, ugyanis az egyetemen is összetalálkozott egy másik nagy mételyezővel, Dódony Istvánnal, aki körül az 1970-es évek végétől kezdve egy lelkes tanítványi gárda gyűlt össze az Ásványtani Tanszéken Kiss János, az akkori tanszékvezető atyai támogatása mellett. Az alkatilag elég különböző személyek alkotta csoport tagjainak egy kivételével nem volt, illetve nem lehetett maradása a tanszéken (hogy aztán igen eltérő életpályát fussanak be a tudománytörténésztől a sikeres vállalkozó(ko)n keresztül az MTA-elnökig). Az egyetlen kivételt Weiszburg Tamás jelentette. Így az ELTE nemcsak alma matere volt – ahol láthatólag kellő szorgalommal tanult, tekintve, hogy átlagai jelesek, szigorlati átlaga ötös, 1980-ban kézhez vett diplomája szintén jeles –, hanem, úgy tűnik, az élethosszig tartó munkahelye is maradt, hiszen a mai napig részt vesz az integráló szemléletet leginkább megkövetelő tárgyak oktatásában, és máig az angol nyelvű környezettudomány mesterszak kapuja – ő felvételizteti a messzemenően inkluzív, a legtöbb bemeneti végzettséget elfogadó, angol nyelvű környezettudomány mesterszakra a világ minden részéről érkező felvételizőket.

Egyetemes érvénnyel

Egyetemi oktatói tevékenysége a Természettudományi Karon belül az Ásványtani Tanszéken indult, ahol 1980–1988 közt tanszéki mérnök után tudományos munkatárs, tudományos főmunkatárs, majd egyetemi docens lett, végül két cikluson át tanszékvezető is volt (2015–2021). Az 1990-es évek második felétől Weiszburg Tamás a geológiai ásványtan területéről indulva a társadalom igényei és megoldandó problémái által életre hívott, a műszaki oldalon születő, de minden természettudományos diszciplína irányába nyitó, azokat magába integráló környezettudomány felé is elmozdult. Geológus, geográfus és földrajztanár generációk szerették meg óráin az ásványtant, a műszeres analitika rejtelmeit a geológus hallgatók a legendás Gálné Sólymos Kamilla – Lovas György – Nagy Béláné – Weiszburg Tamás kvartett révén sajátították el. Az ELTE TTK-n belül a minden területet lefedő szakembergárda együttműködésre nyitott tagjainak kezdeményezése (kiemelten Kiss Ádám és Szabó Mária, velük együtt Homonnay Zoltán, Márialigeti Károly, Záray Gyula) nyomán, a Kari Tanács határozatát követően alakult meg 1996-ban a Kari Környezettudományi Munkacsoport (ennek utóda a mai Környezettudományi Centrum), amely elkészítette a szak akkreditációs anyagát, és 1997-ben elindította az új NAT-nak megfelelő környezettan tanár képzést (szakpárban biológia, fizika, kémia vagy földrajz tantárggyal). Ugyanők 2004-ben akkreditáltatták és elindították a környezetkutató szakot. Ez a Bologna-rendszerre való áttéréssel 2006-tól környezettan alapszakra és 2009-től az alapszakra épülő környezetkutató mesterszakra tagolódott; utóbbi 2019 óta már kizárólag angolul folyik, nemzetközi környezetben, hiszen a hallgatók jelentős része már bilaterális Stipendium Hungaricum ösztöndíjjal érkezik a partnerországokból.

A természettudományi tanárképzésben diplomát szerzettek száma az elmúlt évtizedekben jelentősen csökkent. Az aggasztó tanári létszámhiányra kínál integráló, a természetet egyben látó megoldást a TTK legújabb, ki más, mint Tamás által megálmodott tanárszakja, a természettudomány-környezettan tanári szak (Z-szak – a természetre zoomoló tanárszak a Z generációnak, a zöld jövőért), amely nem kíván szakpárt, és elsősorban az általános iskola felső tagozatára képez (természettudomány 5–6.; biológia, fizika, kémia 7–8., integrált természettudomány 11. és fenntarthatóság tantárgy 9–12. évfolyamon) integráló szemléletű tanárokat. A szak első nappali évfolyama 2027-ben végez az ELTE-n, a levelező képzésen, mely tanárokat és kutatókat, mérnököket is befogad, már 139-en végeztek az ELTE-n és 309-en az ország többi képzőhelyén. A szak konzorciumban működik Magyarországon nyolc városban (Budapest, Debrecen, Eger, Nyíregyháza, Pécs, Szeged, Szombathely és Veszprém), lefedve Magyarország teljes területét, abban bízva, hogy a helyben végzett tanárok helyben is maradnak. Határainkon túl Nyitrán szlovákul és Beregszászban (magyarul és ukránul) indul el a képzés. A szak különlegessége, hogy STREAM logikával épül fel, a természettudományok (science), technológia, műszaki tudományok (technology, engineering) és matematika mellett a retorika és olvasás (reading), illetve a művészetek (arts&design) is helyet kapnak a képzésben (*3. ábra*).

Emellett, ha lenne rá humán erőforrás, elkelne egy angol nyelvű természettudomány tanári (science teacher) mesterszak is, legalábbis Weiszburg Tamás szerint, hisz világszerte várható rá a kereslet növekedése a növekvő környezeti problémáink miatt. Ahogyan fontosnak tartja a társadalom szempontjából a szintén kreatív „Tudománykommunikáció a természettudományokban" mesterszakot is, amelynek elindításában támogatta Kárpáti Andreát, amelyben ő maga is tanított, s amely hat évfolyamot élt meg az ELTE-n (2011–2016 között vettek fel rá hallgatókat) – lenne rá igény mind magyarul, mind angolul.

A társulati ember

Weiszburg Tamást 2025-ben köszöntötték 50 éves MFT-tagsága alkalmából, amiből könnyen kiszámolható, hogy már elsőéves egyetemi hallgatóként bekapcsolódott a Társulat tevékenységébe. Széleskörű érdeklődése és tenni aka-

3. ábra. A Z-szak nyílt napján, 2023. Forrás: https://ttk.elte.hu/z-szak-nyilt-nap-2023

rása egyaránt tükröződik társulati tisztségeinek terjedelmes listáján. Az Ásványtan-Geokémiai Szakosztály vezetőségi tagja volt 1991–2021, elnöke 2006–2009 és 2015–2021 között, az Agyagásványtani Szakosztály vezetőségi tagja volt 2018–2024, az Oktatási és Közművelődési Szakosztálynak 2012–2021, a Tudománytörténeti Szakosztálynak 1994 és 1997 között. Csaknem negyedszázadon át (1997–2021) vett részt a választmány munkájában, emellett 2000-től 2006-os megszűnéséig a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága, 2000–2018 között az Alapszabály és Ugyrendi Bizottság, 2015–2018 között az Ellenőrző Bizottság tagja volt. Mindezek mellett számtalan különböző szintű társulati rendezvény megszervezésében vett részt. Itt említjük meg, hogy az MTA Geokémiai, Ásvány- és Kőzettani Tudományos Bizottságának (MTA GÁK) is 1996 óta tagja, ezen belül a Felsőoktatási Munkabizottság (jelen nevén Felsőoktatási Albizottság) alapító elnöke (2014–2021). Ezen albizottságnak egyetlen feladata van, az évente megrendezésre kerülő Ásványtani, Kő-

4. ábra. Az 1945-ben tönkrement sóbányamodell egy darabjával, az ELTE Természetrajzi Múzeumának 250. évfordulóján rendezett, Természettudományos Muzeológusok XLII. Országos Találkozóján, a háttérben „Az év ásványa" program plakátjaival (2025). Forrás: Rusznák Balázs felvétele

zettani és Geokémiai Felsőoktatási Műhelyek Éves találkozójának megszervezése, amelyre 2026-ban épp a 13. alkalommal kerül sor. E rendezvény a kutatóhelyeink cementje, az összetartó erő, ahol nem a tudományos kutatás, hanem a földtudományok oktatása van terítéken.

Az MTA GÁK tagjaként tette 2002-ben a Nanoásványtani Munkabizottság megalakítására vonatkozó indítványát, mely az MFT és az MTA szempontjából is gyümölcsözőnek bizonyult, hiszen a Téli Ásványtudományi Iskola lett az éves ásványtudományi kutatói fórum. Ennek 2004-ben kezdődött – és jórészt Pósfai Mihály munkabizottsági elnöknek köszönhető – sikertörténete az MFT jelenlegi Ásványtani, Kőzettani és Geokémiai Szakosztálya ásványtani érdeklődésű tagjai részére is az éves nagy szakmai találkozó sokszor elvetélt gondolatának realizálását jelentette.

2020-ban a Társulat a Lóczy Lajos-emlékéremmel tüntette ki, amelynek indoklása a későbbiekben olvasható oktatási és közművelődési tevékenysége mellett kiemeli részvételét a 2016 óta folyó „Az év ásványa" és „Az év ősmaradványa" programban (*4. ábra*), valamint megemlíti, hogy „gyakran keresik meg a sajtó képviselői az ásványtant is érintő hírekkel kapcsolatban közérthetősége, jó stílusa és lényeglátása miatt, ezenkívül tudománynépszerűsítő előadásokat is tart a mai napig".

Kutatások a múlttól a jövőig

Elmondható, hogy Tamás az ásványtannal kapcsolatban egyaránt folytatott a történeti és a földtani múltba visszanyúló és a jövőbe mutató kutatásokat. A szakmai és intézményi múltba mélyedt tudománytörténeti munkáival, végzett a történeti múlt emlékeit faggató archeometriai vizsgálatokat, az agyagásványtan területén foglalkozott a glaukonit–szeladonit csoport ásványtanával, illetve ehhez kapcsolódva az úrkúti mangánérc mikroléptékű ásványtani vizsgálatával. Részt vett konvencionálisnak mondható (elsősorban magyarországi) topografikus ásványtani kutatásokban, de az utóbbi években-évtizedekben olyan korszerű és jövőbe mutató irányokban is elindult, mint a környezeti ásványtan, különös tekintettel az ipari alkalmazásokra és a környezeti problémákra.

Egy valódi Weiszburg-féle enciklopédia

Visszatérve az időrendhez, Weiszburg Tamás egyik első nagyívű terve Magyarország ásványtani enciklopédiájának – egy új, topografikus ásványtani összefoglalás alapjának – az összeállítását célozta a Kárpát–Balkán Geológiai Asszociáció Ásványtan-Geokémiai Bizottságának (KBGA ÁGB) „A Kárpát–Balkán Gyűrt Övezet Ásványtani Enciklopédiája" elkészítését sürgető határozata nyújtotta „hátszelet" kihasználva. A munka a Központi Földtani Hivatal – személy szerint Morvai Gusztáv – támogatásával indult 1984-ben. Noha a megkezdett enciklopédiaterv befejezését a rendszerváltás meghiúsította, eredményei beépültek a későbbi hazai ásványtopográfiákba. A nyomtatott és írott forrásokból folyó adatgyűjtés mellett a munkálatokban részt vevő Szakáll Sándor – akivel Tamást az 1977-ben egy nagyváradi Körös-parti cukrászda teraszán történt első találkozás óta csaknem fél évszázados baráti és munkakapcsolat fűzi össze – átnézte a hazai nagy közgyűjteményeket, ezzel megalapozta a Magyarországról ismert ásványok konkrét példányainak fellelhetőségére vonatkozó ismereteket. Mint Szakáll Sándor írja „ennek a munkának az adatok kezelésével kapcsolatos kritikai szemlélete a mai napig meghatározó számomra", amit számos későbbi magyar topografikus ásványtani összefoglalása igazol. Itt kínálkozik az alkalom arra, hogy szót ejtsünk a Weiszburg Tamás és Szakáll Sándor fémjelezte „Budapest–Miskolc-tengelyről", amelyre a „Weiszburg-enciklopédia" számos fejezete fűzhető fel, hogy e bájos képzavarral éljünk. A személyi kapcsolat számos – kezdetben főként Erdélyben tett – közös szakmai kiránduláson kovácsolódott össze, az „intézményes alapok" az 1980-as év során jöttek létre, amikor Weiszburg Tamás az ELTE TTK Ásványtani Tanszékének munkatársa lett, Szakáll Sándor pedig a Herman Ottó Múzeum Természettudományi Osztályára került, ahol – lényegében a semmiből – létrehozta azt az ásványgyűjteményt, amely napjainkban az ország egyik legnagyobb ásványtani közgyűjteményévé vált.

Példaszerű törődés a régi példányokkal

Ha már szóba kerültek az ásványgyűjtemények, itt említjük meg azt az 1980-as években kezdődő és azóta is tartó szoros kapcsolatot, mely Tamást az ELTE Ásvány- és Kőzettárához fűzi. Az akkor százéves bútorzat és a benne rejlő, gyakran még régebb idők óta az egyetemen lévő példányok, ahogy másokat, természetesen őt is elvarázsolták fiatal egyetemistaként, és a tanszékre kerülve intenzíven elkezdett foglalkozni a kollekció rendezésével és ezzel párhuzamosan a történetével. Ahogy sorban előkerültek a régi katalógusok, lépésről lépésre kibontakozott a hosszú történet, és az egyetem 350 éves jubileuma alkalmából kiírt pályázat apropót adott arra, hogy az akkor már a levéltárak poros aktái segítségével is felderített részletek bekerüljenek *Az egyetemi ásványgyűjtemény két évszázados története* című, Papp Gáborral együtt írt, ELTE-pályadíjas összefoglalóba, majd különböző publikációkba. A rendezési munkák a jubileum után sem álltak le, és alapot adtak arra, hogy az új Lágymányosi Campus létrehozásakor az ódon bútorzat és tartalma egyfajta időkapszulaként átkerüljön a modern épület e célra kialakított földszintjére, de erről alább emlékezünk meg. Szakáll Sándortól tudjuk, hogy Tamás a Herman Ottó Múzeum (HOM) gyűjteményfejlesztésében is közrejátszott, mégpedig egy legendás gyűjteményvásárlás kapcsán. A neves gyöngyösoroszi gyűjtő, Nagy Károly teljes gyűjteményét a Bizományi Áruház Vállalat (BÁV) vásárolta meg 1987-ben. Ezt a vásárlást és az óriási anyag csomagolását, dokumentálását Tamás szakértőként vezette. A múzeum úgy „jött a képbe", hogy az anyag átnézésére és elővásárlásra kapott lehetőséget, melynek keretében mintegy 150 válogatott példány került a HOM kollekciójába. A legújabb, védőszárnyai alatt kivirágzó gyűjtemény a Pannonhalmi Főapátság ásvány- és ősmaradvány-gyűjteménye, amelyből a többek közreműködésével létrejött, új kiállítás 2023-ban készült el (a látogatói

útvonalban nincs benne, csak külön vezetéssel látogatható), és amelynek fizikai gyűjteménye áll jelenleg a kiállítássá szerveződés folyamatában.

Ásványnaptár – ásványbörze – Ásványgyűjtő Figyelő

Tamás – részben az ásványtani enciklopédiában is közreműködő fiatal kollégáival együtt – szintén az 1980-as évek derekán kapcsolódott be az ásványtan népszerűsítésébe. Az első „nagy dobás" az 1982-es év végén megjelent, 1983-as *Ásványnaptár* volt, amely ugyan elég későn és „csak" 5000 példányban került ki a nyomdából, mégis mind egy szálig elfogyott, többek között ezer iskolába is került belőle. A miskolci kezdeményezők és szervezők (Hartai Éva és Szakáll Sándor) mellett Tamásnak is jelentős szerepe volt az 1983-ban indult és mára Ásványfesztiválla fejlődött, 2026-ban 42. alkalommal megrendezett, miskolci Tavaszi Ásványgyűjtő Találkozó (TÁT) organizációjában és különösen karakterének, programjának kezdeti kialakításában. Szakáll Sándor és Weiszburg Tamás ebben az időben tapasztalatszerzés céljából számos osztrák börzét is meglátogatott közösen.

Az első miskolci TÁT látogatói egy pár oldalas, fénymásolt szóróanyagot, az első hazai népszerűsítő ásványtani (és bizonyos mértékben őslénytani) folyóirat előfizetési felhívását is magukkal vihettek. A kézzel rajzolt, egy ammoniteszt félig takaró szkalenoédert ábrázoló címoldalon, mely – mi tagadás – e sorok egyik írójának „grafikusi" és „tipográ-fusimunkája", az *Ásványgyűjtő Figyelő* cím ékeskedik. Az első számot valamennyi magyar alap- és középfokú iskola megkapta. A másfél év alatt megjelent első négy stencilezett kiadvány után már nyomtatott kivitelű lap csak három évfolyamot ért meg – szűk öt év alatt. A színvonalas tartalmú orgánum kiadása és szerkesztése szintén jelentős mértékben Tamás erőfeszítéseinek volt köszönhető. A késő Kádár-kor viszonyai diktálta sajátos impresszum szerint a lap eleinte a Herman Ottó Múzeum címén működő „TÁT Rendező Iroda", a harmadik évfolyam már az „Ásványtani Információs Központ" tájékoztatója gyanánt jelent meg, de a felelős kiadó – Tamás KISZ-es funkcióiból eredő kapcsolatait kihasználva – az ELTE TTK KISZ Bizottsága volt. Anekdotikus adalékként említjük, hogy az első szám címoldalán Koch Sándor köszöntőjével induló lap és egyéb ásványtan-népszerűsítő megmozdulások egyfajta fedőszerveként néhány geológushallgató részvételével – legalább is papíron – még egy Koch Sándor KISZ-alapszervezet (!) is működött az ELTE TTK-n – a névadó tudta nélkül, de remélhetőleg teljes meg–elégedésére.

Egy nem akármilyen kis(z) könyvecske 1986-ból, és egy újabb, amely viszont régebbi

A „Budapest–Miskolc-tengely" biztosította gördülékeny együttműködés gyümölcse volt Benkő Ferenc Magyar Mineralógiájának az eredeti kiadás bicentenáriumára 1986-ban elkészült reprintje, mely szintén a TÁT Rendező Iroda és az ELTE TTK KISZ Bizottsága égisze alatt jelent meg a negyedik miskolci TÁT-ra. Az ezt előkészítő, Szakáll Sándorral együtt tett kolozsvári látogatás volt a helyi szakemberekkel kialakított – napjainkig gyümölcsöző – kapcsolatok egyik kiindulópontja.

Időrendben nagy ugrást jelent, de voltaképpen ide tartozik Ignaz von Born, avagy Born Ignác 1770-es bánsági, erdélyi, felső- és alsómagyarországi ásványtani utazását bemutató, 1774-ben megjelent *Úti levelek* 2014-es, könyvészetileg és tudományosan egyaránt igényes kivitele miatt is elismerő kritikákat kapott, kétnyelvű kiadása, mely szintén Tamás ügyszeretetének és koncepciózus tevékenységének, és szintén a – soproni bányászati múzeumi kollégák közreműködésével kibővült – budapesti és miskolci összefogás gyümölcse.

A Koch Sándor Alapítvány (KSA)

Miután a Kádár-rendszer lassú szétesése idején, 1987-ben egy ún. törvényerejű rendelettel lehetővé tették a közérdekű alapítványok létrehozatalát, Tamás gyorsan kihasználta az új alkalmat arra, hogy az általa koordinált sokirányú szakmai tevékenységhez az addigi esetleges és elégtelen – és a romló gazdasági helyzetben egyre fogyatkozó – támogatások helyett állandóbb és szilárdabb anyagi alapokat próbáljon teremteni. Ehhez az egyik apropót az *Ásványgyűjtő Figyelő* ellehetetlenülése adta, hiszen az 1988-ban a miskolci székhellyel megalakult Koch Sándor Alapítvány egyik fő célja az *Ásványvilág* című utódfolyóirat kiadása lett volna. Ehhez végül nem sikerült megfelelő erőforrásokat felhalmozni, de e feladatot eredményesen átvette az 1990-ben létrejött Magyar Minerofil Társaság lapja, a *Geoda*. Az országos hatókörrel működő alapítványnak még így is bőven jutott teendő az ásványtan és rokon tudományai területén, a tudománytörténeti és tudományos kutatás támogatása, valamint a földtudományok oktatási és közművelődési helyzetének erősítése terén. A célok később kibővültek a határon túli magyar nyelvű felsőoktatás segítésével és a nemzetközi ásványtani tudományos egyesületekben való magyar szerepvállalás erősítésével. A mindenkori anyagi erőforrások függvényében a KSA igen változatos támogatásokat nyújtott és nyújt (emléktábla-állítás, könyv- és folyóirat-kiadás, konferenciarendezés, kutatási ösztöndíj stb. terén), és nemcsak mereven az ásványtan területén, hanem például az őslénytani vándorgyűléseket vagy a Hantken Miksa Közhasznú Alapítványt is támogatta. Mindebben Tamás alapítóként, a kuratórium tagjaként, illetve elnökeként oroszlánszerepet vitt (*5. ábra*).

5. ábra. A Koch Sándor Alapítvány emblémája a 2021-es (35.) szegedi OTDK eredménylistáján. Forrás: https://folyoiratok.oh.gov.hu/sites/default/files/styles/pep_content_image_full_size/public/_1000611.jpg?itok=TW8QFXsl

A Topographia Mineralogica Hungariae

A Koch Sándor Alapítvány ugyan nem vált az ásványgyűjtők lapkiadójává, de mind az amatőr, mind a hivatásos ásványászok számára jó szolgálatot tett, amikor támogatást nyújtott a „Budapest–Miskolc-tengely" 1993-ban indult (és 2006-ig kilenc kötetet eredményező) újabb kiadói vállalkozásának. Amint Szakáll Sándor, a sorozatszerkesztő írja, „emlékezetes közös munkánk volt a miskolci Herman Ottó Múzeum *Topographia Mineralogica Hungariae*-sorozat köteteinek összeállítása. Tamás kezdetektől a szerkesztő bizottság tagja volt. Az erdőbényei Mulató-hegy ásványait bemutató, egyes számú kötet megírásában és összeállításában Tamás 1993-ban meghatározó szerepet játszott. Amikor a címlapon ábécésorrendben leírtuk, hogy a kötet szerkesztői Papp Gábor, Szakáll Sándor és Weiszburg Tamás, tréfásan meg is jegyezte: mennyivel jobb lenne, ha A-val kezdődne a családneve…"

Minden határon túlmenően…

… így fogalmaz ezen összeállítás főcíme. És valóban, ahogy a jó földtani térkép sem korlátozódik Magyarország szűkre szabott államhatárain belülre, Tamás tevékenysége is túlmegy minden (állam)határon. Már a rendszerváltás előtt igyekezett nemcsak az akkori nomenklatúra szerint „baráti országokban", hanem az ugyan ellenségnek nem nevezett, de hivatalosan kevésbé (sem) szeretett nyugati államokban tevékenykedő kollégákkal való kapcsolatok kiépítésére és megerősítésére is. Ez először a semlegessége és közös történelmi múlt miatt a hivatalos szervek által kevésbé negatívan megítélt Ausztriával hozott eredményeket. A rendszerváltás után viszont Tamás külföldi kapcsolatai természetszerűen igencsak megerősödtek, és nemsokára – igen magas szintű – nemzetközi szerepvállalásokra is sor került. A European Mineralogical Union (EMU) tanácsában 1993–2011 között magyar képviselő volt, de 1996–2000 között az EMU titkári posztját is betöltötte, az International Mineralogical Union (IMA) magyar nemzeti képviselője volt 1991–2011 között, és 1997–2001 az IMA titkári tisztséget is viselte. Az IMA Commission on History and Teaching of Mineralogy titkára (1990–1994), majd elnöke volt (1994–2002). Itthon az MTA X. Osztályán az International Union of Geological Sciences (IUGS) magyar nemzeti bizottságának tagja (1994–2012), illetve közben titkára (1999–2006) volt.

A nemzetközi kapcsolatok építése és a nemzetközi szakmai szerepvállalás célja Magyarország „visszahelyezése" volt az ásványtan nemzetközi térképére. Eközben Tamás szem előtt tartotta azt a körülményt, hogy e célt önmagunkban – csekély szakmai súlyunk miatt – csak a környező országokkal együtt tudjuk megvalósítani, a nyugati kapcsolatok kiépítése többek között ezért sem mehet a szomszédokkal való kapcsolatok rovására. Mivel már a kezdet kezdetén Tamás szeme előtt lebegett a budapesti IMA-konferencia eszméje, a megfelelő „szakmapolitikai irányvonal" vitele esetén bízni lehetett abban, hogy a hasonló szituációban lévő szomszédok – helyzetük tudatában – a saját érdekükben is készek lesznek együttműködni abban, hogy a Kárpát-medencében centrális helyzetű Budapest a világkonferencia központja legyen.

Sajátos szakmai jelentőségük mellett a leendő világkonferencia előkészítését, a konferenciaszervezés begyakorlását, a külföldi résztvevők „Magyarországra szoktatását" is szolgálta a Weiszburg Tamás főszervezői bábáskodásával az 1990-es évek közepétől indult konferencia- és tanfolyamsorozat: Eötvös Workshops in Science, Advanced Studies in Ore Mineralogy (1995); Mineralogy & Museums 3rd International Conference, (1996); 1st European Mineralogical Union School and Symposium on Modular Aspects of Minerals (1997, a további EMU-iskolák évszámai: 2000, 2002, 2003). Ebbe a sorba illeszkedik némiképp a Német Ásványtani Társaság Bécsben, de az MFT társrendezésével és Tamás által szervezett magyarországi utókirándulással lebonyolított konferenciája is (MinWien 1999).

E Tamás által irányított folyamatba a főváros mellett a „Budapest–Miskolc-tengely" másik vége is bekapcsolódott elsősorban a környező országok kutatóinak részvételével rendezett regionális konferenciákon keresztül. A 2009-es, lényegében az IMA-konferencia főpróbájaként szolgáló és az Österreichische Mineralogische Gesellschaft éves konferenciájával (MinPet 2009) szimbiózisban megrendezett budapesti 4th Mineral Sciences in the Carpathians Conference (MSCC 2009) kivételével a háromévente sorra kerülő MSCC konferenciák 2000 és 2006 között mind Miskolcon zajlottak le, és a 2nd Mid-European Clay Conference is Miskolcon volt (2004), hogy aztán az ötödik ilyen konferencia már az IMA2010-zel együttesen Budapesten bonyolódjon le.

A konferenciáknál már említett, de azoktól eltérő jellegük miatt kiemelendő a European Mineralogical Union iskoláinak megszervezése 1997-től. E nyári iskolákhoz egy új kiadvány, az *EMU Notes in Mineralogy* társult, melynek sorozatszerkesztője kezdetben Papp Gábor és Weiszburg Tamás volt. Az ez idő alatt, 1997 és 2005 között megjelent hét vaskos kötetet Magyarországon nyomtatták, és az Eötvös Kiadó jelentette meg. Az ELTE koordinációjú ERASMUS IP-k a 2005–2012 közötti időszakban is folytatódtak, összehozva Európa számos egyetemének oktatóit és diákjait. A 2000–2012-es időszakot Dana Pop (ma már, az IMA2010 egyik legnagyobb eredményeként Dana Lüttge) összefoglalóan a következő számokkal jellemezte: 24 európai ország 31 egyeteme vett részt összesen 14 IP-n 80 oktatóval és 800 diákkal.

Az alapos előkészítés után (a rendezési szándék már 1988-ban megfogant Tamás fejében) igazán megérdemelt sikernek nevezhető az, hogy Budapest 2004 augusztusában Firenzében elnyerte a 2010-es, 20. IMA-konferencia szervezésének jogát – úgy, hogy a másik kandidátus Párizs volt. Ekkehart Tillmanns, a Tudományos Programbizottság elnöke augusztus 23-án mutatta be a budapesti pályázatot a 32. Nemzetközi Földtani Kongresszuson. Az IMA második firenzei ülésén a küldöttek 44–4 arányban Budapest mellett szavaztak Párizzsal szemben, tartózkodás nélkül. A nyertes pályázat osztrák–magyar–román–szlovák összefogással (továbbá bolgár, cseh, horvát, lengyel, szerb és szlovén támogatással) készült. Amint Szakáll Sándor, az egyik állandó „társtettes"

visszaemlékszik a pillanatra: „Nem felejtem el, amikor telefonon felhívott egy, a helyszínt Budapestre megszavazó IMA-ülés után, hogy milyen pozitív hatást keltett a hallgatóságában, mikor bevetítette azt az Európát ábrázoló űrfotót, melyben Nyugat-Európa fölött felhők láthatók, Közép-Európa pedig a Kárpátok gyönyörű ívével felhőtlen – ezt az űrfotót egyébként a *Minerals of the Carpathians* kötet belső borítójáról kölcsönözte." 2004-től kb. hatéves hajrá kezdődött, a nemzetközi konferenciákon standdal, nyereményjátékokkal haknizott a szervezőbizottság (*6. ábra*), amely rendszeres összejöveteleket is tartott. Ahogy Dana Pop visszaidézte a hosszas előkészületek idejét, ugyan ő volt a Secretary General, de Weiszburg Tamás volt a „generális". Az 5. Közép-Európai Agyagkonferenciával (MECC 2010) együtt tartott IMA-konferencia 74 országból érkezett csaknem 1700 részvevőjével, 30 kirándulásával minden idők legnagyobb, hazánkban rendezett szakterületi konferenciája volt. A kongresszusnak 2010. augusztus 21–27. között az ELTE TTK adott otthont, a nemzetközi szervezőbizottság elnöke Weiszburg Tamás volt. A résztvevők körében megérdemelt sikert arató konferencia is nyilván komoly súllyal esett latba, amikor Weiszburg Tamás az MTA elnökének javaslata alapján, 2013-ban a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetést kapott ásványtani tudományszervezői tevékenységéért, a magyar ásványtan nemzetközi kapcsolatainak elmélyítése és elismertségének növelése érdekében végzett sokoldalú munkája elismeréseként.

Lent Délen …

Az IMA-konferencia bázisát az ELTE lágymányosi épületegyüttesének déli tömbje jelentette – amint Tamás nemegyszer megjegyezte, Orbán Viktor ugyan nem tudta, de voltaképpen azért építtette föl a déli tömböt, hogy az IMA-t meg lehessen ott rendezni. A világkonferenciára emlékezni kívánók egyébként a nyugati bejárat északi oldalára ültetett *Gingko biloba 'Hetych'* páfrányfenyőnél róhatják le tiszteletüket, ezt az Orlóci Lászlótól (az ELTE Füvészkert akkori igazgatója) kapott fát ültettük 2010 őszén a konferencia emlékére (e fa az utóbbi érvekben már hírhedten kellemetlen szagú termést is érlelt). Tamás nagy attrakciója azonban az IMA-konferencia kétségtelen sikere dacára a tanszék, valamint főleg a gyűjtemény korhű rekonstrukciója és elhelyezése volt a déli tömbben (*7. ábra*). A történeti Ásvány- és Kőzettár és az Ásványtani Tanszék a mai napig elválaszthatatlanok egymástól.

Régi-új érték Lágymányoson

Az Ásvány- és Kőzettár mellett 2002 tavaszán még egy kiállítás nyílt meg Lágymányoson, az anatómus Zboray Gézának az egykori Természetrajzi Épület (ma a Bölcsészettudományi Karnak otthont adó Múzeum körút 4/A.) világháborús bombatalálatot túlélő zoológiai, anatómiai és antropológiai műtárgyaiból, azokat az Őslénytani Tanszék gyűj-

6. ábra. Tamás mint IMA-konferenciaügynök (2006, Kobe)

7. ábra. A Lágymányosra áttelepített ELTE-ásványtár megnyitó ünnepségén (2002) Molnár Ferenc és Szentpéteri Krisztián társaságában, a háttérben Buda György és Haas János

teményének válogatott darabjaival ötvözve, számos biológus és paleontológus kolléga segítségével hozta létre a Biológiai és Paleontológiai Kiállítást (közismertebb nevén „Piramist"). E két kiállítás szerveződött 2004-ben az ELTE TTK Természetrajzi Múzeumává (amely a továbbiakban a Hollós-Szabó Ferenc által szervezett és gondozott Matematikai Gyűjteménnyel is bővült). Ennek első igazgatója Zboray Géza, igazgatóhelyettese Weiszburg Tamás volt. 2006 januárjától, az alapító Zboray Géza nyugdíjba vonulását követően Tamás lett a múzeum igazgatója egészen 2016-ig. Bár ma már kevés ideje jut az Ásvány- és Kőzettárhoz hasonló „úri huncutságokra", a ELTE ALUMNI rendesen decemberben érkező, szervezett csoportját a mai napig a legnagyobb lelkesedéssel vezeti a gyűjteményben.

Ahol érték, ott Tamás a mérték: múzeumok az ELTE kezelésében

A „múzeumőri szerep" hamarosan bővült. 2007-ben rektori támogatással Hámor Géza, az ELTE Tatai Természetvédelmi Terület – Szabadtéri Geológiai Muzeális Közgyűjtemény akkori igazgatója kérte fel arra, hogy a muzeális egységet vezesse ő a továbbiakban. Az ELTE e másik ékköve az alapító Fülöp József halálát követően került át a Magyar Állami Földtani Intézettől az ELTE kezelésébe, az igazgatói feladatokat akkor a szintén mindkét intézménybe beágyazott Hámor Géza vette át, aki 2007-ben, röviddel halála előtt adta Tamás kezébe a stafétabotot. Tamás itt is megerősítette az egységet: 2015-ben 55 millió forintos pályázatból újultak meg az egykori kőbánya sziklafelszínei, és egy fővel növelte az alkalmazotti létszámot is. A Tatai Geológus Kert, mint akkreditált muzeális közgyűjtemény volt 2015-ben a befogadója, Bada Gáboron keresztül, a TXM 7 makói fúrásából született archívumnak is. Jelenleg 400 méternyi "museum slab", azaz vágott felszínű fúrómag szelet van az ELTE-n, világszínvonalú képzési demonstrációs anyagot biztosítva a földtudományi képzésben. A többi mag és furadékanyag helyhiány révén az SZTFH magraktárában érhető el (*8. ábra*).

Kutatástámogatás és emberség

Tamás lehetőségei szerint folyamatosan támogatja azokat a diákokat és kollégákat, akiknek a kutatásaik folytatásához vagy eredményeik bemutatásához erre szüksége volt és van. Ide sorolhatók példaként az Ősi Attila által kezdeményezett iharkúti expedíciók a kezdeti években, vagy akár Szenthe István változatos Nógrád-megyei kutatásai, egy repülőjegy fele a Fülöp-szigetekre a doktori kutatások lezárásához, vagy épp egy D1-es publikáció open access költségei, ha más forrás nem akad.

A miskolci tengely újra és újra

Weiszburg Tamás kapcsolata máig nagyon aktív a Miskolci Egyetemmel. Jelenleg öt volt diákja dolgozik a Műszaki Földtudományi Kar Nyersanyagkutató Intézetében, amelynek vezetője, Mádai Ferenc az ELTE környezettudományi záróvizsga bizottságának is állandó meghívottja. Tamás pedig a Mikoviny Sámuel Földtudományi Doktori Iskola Tudományági Doktori Tanácsának szavazati jogú tagja. Weiszburg Tamás 2020. szeptember 5-én kapta meg a Miskolci Egyetem Signum Aureum Universitatis kitüntetését kiemelkedő oktatási tevékenységéért az egyetem ünnepi szenátusi ülésén.

Táguló (diák)körök

Az óra- és tanrend által behatárolt egyetemi oktatómunka mellett Tamás elsőrendű fontosságot tulajdonít a „kutatva tanulásnak", vagyis a tudományos diákkörök munkájának, a tehetséggondozásnak. Csernicskó Istvánt, a II. Rákó-

8. ábra. A Tatai Geológus Kert – alul és felül Fekete Judit felvételei 2011-ből, a középső felvételt Varga Norbert készítette

czi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem rektorát idézve „számára a tehetséggondozás nem egyszerűen intézményi feladat, hanem személyes ügy. Nemcsak beszél a tudományos utánpótlás nevelésének fontosságáról, hanem időt, energiát és figyelmet is fordít rá". Még végzős egyetemi hallgató volt 1980-ban, amikor elkezdte témavezetői munkáját az ELTE TTK-n. Diákjai közül tizenhat nyert helyezést/díjat, közülük nyolcan első helyezést, és ketten nyerték el a Pro Scientia kitüntetést (2001, 2007). 2001-ben Tamás a TDK-s utánpótlásnevelés alapján a Mestertanár kitüntető címet nyerte el. Vezetettjei közül sokan maguk is TDK-témavezetők lettek. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) szervezőmunkájában is diplomaszerzése óta részt vesz, 1981-től volt az ELTE TTK TDT tagja, majd alelnöke (1990/91/92), 1986-tól 1989-ig az OTDT frissen alakult Természettudományi Szakmai Bizottságának titkára, később a Fizika, Földtudományok és Matematika Szakmai Bizottság elnöke volt 2000-től 2010-ig. 2009-ben Honoris Causa Pro Scientia Aranyérmet kapott. Ezt a kitüntetést az OTDT azoknak adományozza, akik példamutatóan segítették a magyar felsőoktatás műhelyeiben folyó diáktudományos munkát, továbbá sokat tettek a hallgatók, valamint az őket segítő, velük együttműködő oktatók, kutatók társadalmi és szakmai elismerése érdekében.

2008-tól az Országos Tudományos Diákköri Tanács alelnökeként, majd általános alelnökeként, végül 2021-től 2025-ig az OTDT elnökeként fontos szerepe volt abban, hogy a szervezet önálló intézménnyé vált. 2020-ban az ELTE-n főként az ott folyó TDK-tevékenységben játszott szerepéért a Medzihradszky Kálmánról elnevezett életműdíjat kapta. Kezdeményezője, létrehozója és 2012-től szakmai vezetője a TDK Határok Nélkül (HTDK) programnak. A HTDK program egyik célja a TDK-alapú intézményi tehetséggondozási kultúra kialakítása, illetve megerősítése a szomszédos országokban, másik célja, hogy a határon túli magyar felsőoktatási szereplőket minél nagyobb számban kapcsolja be aktív résztvevőként az OTDK-k szakmai munkájába, közösség-

építésébe. A program csíráit a határon túli tehetséggondozás támogatására 2010 júniusában a Magyar Rektori Konferencia (MRK) kolozsvári kihelyezett plénuma alkalmával aláírt, Tamás által előkészített és a partnerintézményekkel egyeztetett megállapodás jelentette. Ezt az MRK, az OTDT, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság és a helyi hallgatói szervezet (az Országos, illetve a Kolozsvári Magyar Diákszövetség, OMDSZ/KMDSZ) kötötte.

A határon túli magyar tehetséggondozásban az OTDT keretein belül kifejtett tevékenysége mellett legalább annyira fontos a határon túli magyarság felsőoktatásának fejlesztését és az ehhez kapcsolódó tudományos, kutatásifejlesztési tevékenység támogatását segítő Sapientia Hungariae Alapítvány kuratóriumának titkáraként a Collegium Talentum (CT) tehetséggondozó programban folytatott munkája is.

Kárpát-medencei Tamás-körkép – előhang

Mivel Tamásnak a határon túli oktatói, illetve oktatás- és tudományszervezői tevékenysége a *Földtani Közlöny* főként hazai olvasótábora előtt a magyarországinál (*9. ábra*) kevésbé ismert, a külhoni kollégák segítségével erről egy részletesebb körképet szeretnénk adni. Ennek bevezetőjeként Bárczi Zsófia, a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem docensének sorai kívánkoznak: „Collegium Talentum (CT), TDK Határok Nélkül, szakkollégiumok szerte a Kárpát-medencében, kerekasztal-beszélgetések, tanítás és mentorálás – Weiszburg Tamás mindenütt ott van. Ott van az FTDK, KTDK, VMTDK,[1] az összes erdélyi TDK megnyitóján, a CT összetartásokon, a határon túli egyetemek ünnepein, a határon túli szakkollégiumok előadótermeiben, fesztiválokon – ott van mindenütt, ahol szükség van rá, ahol jó ügyek útját kell egyengetni, ahol ugyanazt, de többnyire másként akaró emberek számára kell kialakítani egy közös nyelvet. Ha kell, közvetít, ha kell, tárgyal és egyeztet, ha kell, jegyzőkönyvet vezet, működési szabályzatot fogalmaz, beugrik a hiányzó zsűritag helyére, vagy éppen kilazult széklábat csavaroz vissza, utazást szervez, mikrobuszt vezet... csinálja, amit éppen kell, amivel az adott helyen, az adott pillanatban, az adott közösségnek a leginkább hasznára tud lenni.

Könyörtelenül a legjobbat feltételezi mindenkiről. Azt, ami gyarló, ami kicsinyes vagy alantas, ha látja is, figyelmen kívül hagyja. Ezzel kényszerít arra, hogy különbek legyünk önmagunknál. Hogy ne azzal foglalkozzunk, ami elválaszt, hanem azzal, ami összeköt. De főleg azzal, ami előbbre visz – bármi is legyen az, amiben előbbre kell jutni.

Weiszburg Tamás számos szerepében és tisztségében sokakat mozgósított és sokakat kapcsolt össze egymással. Vajdaságiakat erdélyiekkel, felvidékieket kárpátaljaiakkal... Ha két határon túli egyetemi oktató leül egy kévéra, előbb-utóbb felmerül Weiszburg Tamás neve. Mert őt biztosan mindketten ismerik.

9. ábra. A motivátor (Miskolci OTDK, 2025). Forrás: https://minap.hu/2025/04/30/miskolci-egyetem-adott-otthon-az-otdk-ket-szekciojanak

Sok minden kellett a Kárpát-medencei Felsőoktatási Tér kialakításához, ahhoz, hogy a határon túli felsőoktatási intézmények is megtalálják benne a helyüket. Kellett a szándék, kellett és kell pénz, intézményi alkalmak, sokak közös munkája... de ahhoz, hogy ez a tér baráti közösségek hálózataként is működjön – ahhoz Weiszburg Tamás kellett".

Felvidék

A Kárpát-medencei Tamás-körképet a topografikus ásványtanban megszokottnak mondható módon Szlovákiában kezdjük, és – digitális korunknak fittyet hányva – az óramutató járását követve folytatjuk. Amint Bárczi Zsófia méltatása megállapítja, Weiszburg Tamásnak a TDK körüli szlovákiai tevékenysége 2012-ben vette kezdetét, amikor az FTDK hajója „éppen zátonyra látszott futni. 2012-ben elmaradt, s egyértelművé vált, hogy újra kell gondolni a rendezvény szervezésének intézményi hátterét. A Diákhálózat és a Selye János Egyetem, valamint a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem képviselői ekkor, az OTDK 2012-es győri TDK fórumán kerültek kapcsolatba Weiszburg Tamással, akinek oroszlánrésze volt abban, hogy a szlovákiai magyarul is oktató intézmények és a diákság részvételével 2013-ban megalakult az FTDK Kerekasztal, majd azt követően a Szlovákiai Magyar Tudományos Diákköri Tanács, amely azóta is az FTDK háttérszervezete, s amelynek Weiszburg Tamás azóta is aktív tagja.

Felvidéki kapcsolatai eleinte az itt működő egyetemekre korlátozódtak, de a tehetséggondozás olyan hívószó, amely az egyetemek falain kívül is visszhangot ver. Nem meglepő hát, hogy évek óta rendszeres kerekasztal-résztvevő vagy előadó a Gombaszögi Nyári Táborban, a Diákhálózat vagy a Pozsonyi Magyar Szakkollégium rendezvényein, legújabban pedig a Nyitrai Magyar Szakkollégium Tanulmányi Tanácsába kérték fel. Munkásságát a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara és a Selye János Egyetem is kitüntetéssel ismerte el".

[1] Felvidéki Tudományos Diákköri Konferencia (újabban hivatalosan Szlovákiai Magyar Tudományos Diákköri Konferencia), Kárpátaljai Tudományos Diákköri Konferencia, Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia.

Kárpátalja

Kárpátalján Tamás először 2007-ben vett részt a helyi TDK-konferencián, majd 2012-ben már az OTDT általános alelnökeként látogatott el, hogy aztán a 2013-ban beinduló TDK Határok nélkül (HTDK) program, majd az OTDT elnökeként több ízben részt vegyen az ottani szakmai rendezvényeken, a TDK-konferenciákon kívül többek között a Kárpátaljai Tehetségnapok rendezvényein is. A protokolláris jelenlétnél jóval fontosabb a személyes oldal, amiről a Kárpátalján felnőtt Kovály Katalin geográfus sorai tanúskodnak: „Még diákkoromban, az egyik előadásom után álltunk a folyosón, és Weiszburg Tamás odajött hozzám, hozzánk, és elkezdett beszélgetni velünk. Elmondta, hogy nagyon érdekes volt az előadásom, és mondta, hogy az, amit csinálok, jó, folytassam, és biztatott. Ez számomra nagyon motiválóan hatott. Azért, mert egyrészt meglepődtem, hogy az elnök úr odajött hozzánk, és teljesen emberi módon, kedvesen és mindenféle fölényeskedés nélkül beszélt velünk a kutatómunkánkról, illetve motivált minket. Máig merítkezem ebből a beszélgetésből, mert én is megpróbálok úgy hozzáállni a diákokhoz, ahogy annak idején hozzám álltak a tanárok, tehát megpróbálom úgy elmondani a véleményemet, hogy az ne sértő, hanem inkább motiváló és biztató legyen.”

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem (RE) és annak tehetséggondozó tevékenységében kiemelt szerepet vállaló GENIUS Jótékonysági Alapítvány folyamatosan együttműködik a HTDK-programmal. Amint a Kárpátaljai Tudományos Diákköri Konferencia (KTDK) múltját és jelenét bemutató, 2025-ben megjelent kötetben olvasható (*10. ábra*), Weiszburg Tamás „szakmai támogatásával és mentorálásával hozzájárult ahhoz, hogy a KTDK a tehetséges fiatal kutatók számára jelentős tudósfórumot biztosítson. Jelenleg is felügyelete alatt tartja a konferencia szervezését, és segítséget nyújt annak minden részletében az opponensek vagy a zsűritagok felkérésén át a bírálóbizottsági munkáig. Segítőkészségének, alaposságának és közvetlenségének köszönhetően a KTDK évről évre magasabb színvonalú rendezvénnyé fejlődik. Elkötelezettsége és a tudományos utánpótlás-támogatása révén a KTDK szerves része lett a Kárpát-medence tudományos életének. Mindig is fontos feladatának érezte a határon túli felsőoktatásban részt vevő magyar hallgatók tehetséggondozását. Munkásságának köszönhetően lehetőséget kaptak a kárpátaljai diákok arra, hogy Kárpát-medencei szinten is bemutatkozhassanak költségmentesen, hiszen az általa vezetett HTDK mint ernyőhálózat szakmai irányítása alatt van a határon túli magyar tudományos utánpótlás, melynek köszönhetően a kárpátaljai tehetséges főiskolás/egyetemista hallgatók bekapcsolódtak a Kárpát-medence tudományos vérkeringésébe”. Amint ehhez Váradi Natália (RE) hozzáteszi, „Weiszburg Tamás rendszeres kárpátaljai látogatásaival, szakmai tanácsaival és személyes jelenlétével a Fiatal Kárpátaljai Magyar Kutatók Konferenciájának is megbecsült támogatója, a Collegium Talentum ösztöndíjprogram szakmai vezetőjeként pedig hozzájárul ahhoz, hogy a kárpátaljai fiatal kutatók magas színvonalú mentori támogatásban részesüljenek”.

10. ábra. *A Kárpátaljai Tudományos Diákköri Konferencia múltja és jelene* című kötet bemutatóján (2026, balra Váradi Natália, jobbra Kocsis Károly). Forrás: https://genius-ja.uz.ua/egy-tudomanyos-muhely-tortenete-megjelent-a-ktdk-tortenetet-feldolgozo-kotet.html

Bánság, Partium, a történeti Erdély

Tamás természetesen az erdélyi tudományos diákköri konferenciáknak is állandó részvevője, de romániai tevékenységéből legtöbben a történeti Erdélyben, leginkább a kolozsvári Babeş–Bolyai Egyetemen és a Sapientia Egyetemen végzett oktatói és oktatásszervezői munkáját ismerik. Kevesebben tudják, hogy a geológusok és mineralógusok körében egykori bányászata nyomán oly nevezetes Bánságot sem hanyagolta el. Ahogy a Felvidéken, úgy a Bánságban is Tamásnak egyfajta „krízisintervenció” részeseként volt szerepe abban, hogy a Temesvári Műszaki Tudományos Diákköri Konferencia 1999-ben megkezdődött története 2012 után is folytatódjon. Amint *A Temesvári Műszaki Tudományos Diákköri Konferencia története* című kiadványban Nagy-György Tamás, a Temesvári Műszaki Egyetem professzora visszaemlékezésében olvasható, „a 2013-as évben nincs TDK! Kondulnak a vészharangok, forgatókönyvek születnek arra, hogy hogyan tovább. Majdnem késő lett! 2014. Az MTDK újjászületése és azóta tartó szárnyalása következik. A vészharangok messze elhallatszanak. Jön dr. Weiszburg Tamás, és hozza a HTDK programot, és a Sapientia Egyetem is beáll az MTDK mögé. Így utólag azért mindenkinek el kell ismernie, hogy nem ment egyszerűen, feszültségek nélkül!” De 2014-ben Nagyváradon is előadást tartott a Partiumi Tudományos Diákköri Konferencián (PTDK).

Amint már említettük, Tamás jelentős szerepet játszott a kolozsvári magyar tannyelvű egyetemi geológusképzés megszervezésében és az oktatásban. Már az 1990-es évek elejétől szoros szakmai kapcsolatot ápolt a Babeş–Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Biológia–Geológia Karának Geológiai Intézetével, annak oktatóival és kutatóival, valamint az Ásványtani Múzeummal. Az 1997-ben elindított, kétszakos képzések létrehozásának időszakában merült fel az 1957-ben megszüntetett, magyar nyelvű geológusképzés újraindításának igénye Kolozsváron. A képzés újjászervezéséhez az egyetem vezetése Weiszburg Tamás szakmai támogatását kérte. Wanek Ferenc közreműködésével, gyakorlatilag az alapoktól kiindulva kezdték meg a magyar nyelvű geológiai

oktatás intézményi kereteinek kialakítását. A képzés szakmai alapját elsősorban Wanek Ferenc, Forray Ferenc-Lázár és Mészáros Miklós kutatói és oktatói munkássága biztosította.

Tekintettel arra, hogy Romániában akkoriban csak korlátozott számú, magyar nyelven is oktatni képes, doktori fokozattal rendelkező geológus volt, a képzés jelentős mértékben vendégoktatók részvételére épült. E vendégoktatói hálózat kialakításában és szakmai koordinációjában Tamás meghatározó szerepet vállalt. Gondos szakmai mérlegelés alapján olyan elismert magyarországi és erdélyi egyetemi oktatókat és kutatókat sikerült bevonnia az oktatásba, akik saját szakterületükön kiemelkedő tudományos teljesítményt nyújtottak, és elkötelezettek voltak a nagy tudásszomjú hallgatók magas színvonalú képzése mellett. Az oktatási tevékenység jelentős része hétvégi időpontokban zajlott, a résztvevők pedig sok esetben szerény anyagi feltételek mellett, családi és munkahelyi kötelezettségeik mellett vállalták az oktatást.

Az erdélyi földtani képzés szakmai megerősítését szolgálták a Tamás által az ELTE-n ásványtan, kőzetmikroszkópia, hidrogeológia, geoinformatika és geofizika témakörökben szervezett rövidkurzusok is. A hallgatók részvételének anyagi fedezetét is gyakran ő biztosította. A BBTE és sapientiás hallgatók közös nyári terepgyakorlatai szintén meghatározó elemét képezték a képzésnek, és rendszerint határokon átnyúló együttműködés keretében valósultak meg. A programok anyagi hátterének biztosítását, valamint a szakmai és logisztikai szervezést Tamás koordinálta a meghívott vendégoktatókkal és a helyi geológus szakemberekkel együttműködésben.

Oktatói tevékenysége elsősorban a kristálytan és az ásványtan tárgyakhoz kapcsolódott. E kurzusok oktatását időszakosan átadta Szakáll Sándor és Tóth Erzsébet számára. 1997 és 2018 között gyakran havi rendszerességgel utazott Kolozsvárra annak érdekében, hogy oktassa a hallgatókat, támogassa szakmai fejlődésüket, és fenntartsa az intézmények közötti szakmai kapcsolatokat.

A BBTE mellett Tamás a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) működésében is szerepet vállalt. 2001/2002-ben részt vett a kolozsvári környezettudomány (környezetföldrajz) szak tantervének előkészítésében, majd 2003–2005 között tanította a Környezeti ásványtan tárgyat. 2017-től kezdődően újra társult oktató a Sapientia EMTE-n, majd 2021 februárjától főállású professzor a Környezettudományi Tanszéken a Kárpát-medencei Felsőoktatási Együttműködési Keretprogram (Makovecz-program) keretében. A környezettudomány alapképzési szakon, valamint a környezetvédelem és monitoring mesterszakon a következő tárgyakat oktatja: Bevezetés a környezettudományba, Környezeti ásványtan, Környezeti földtan, Talajtan. Nagy szerepe volt abban is, hogy a Sapientia EMTE keretében 2015-ben létrejött a tehetséggondozás intézményi szinten szervezett formája (kari és egyetemi tehetséggondozási bizottságok).

Vajdaság

Végül, de nem utolsósorban Tamás hosszú ideje végez mentori, támogatói és szervezői tevékenységet a Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia (VMTDK) lebonyolításában, és az OTDT részéről folyamatos szakmai és módszertani partnerséget biztosított a VMTDK-t szervező Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégiummal (VMFK). A VMTDK visszatérő vendége és előadója, a 2012-es 12. VMTDK óta ismétlődő jelleggel a tudományos bizottság tagja. Az OTDT tisztségviselőjeként több alkalommal mondott beszédet a VMTDK megnyitóján.

11. ábra. Weiszburg Tamás a geológus természetes környezetében, egy kősziklán

A fentiek alapján nyilván nem lepi meg az olvasót, ha e rész végén megemlítjük, hogy Tamás 2025-ben megkapta a Nemzeti Tehetség Központ „Bonis Bona – A nemzet tehetségeiért” díj életműdíját.

Nyitott zárszó

Nagy Weiszburg-enciklopédiánkat ezennel nem zárjuk, csak abbahagyjuk abban a reményben, hogy még sok tartalmas címszóval egészíthetjük ki a jövőben. Tisztában vagyunk azzal is, hogy jelen ismereteink is hiányosak, így örömmel várjuk a további kiegészítéseket az életműhöz (*11. ábra*).

Összeállította: Papp Gábor és Harman-Tóth Erzsébet

A felhasznált adatok és anyagok az összeállítókon kívül a következőktől származnak: *Angyal Zsuzsanna, Bárczi Zsófia, Bubik Veronika, Csernicskó István, Cziráki Szabina, Felkerné Kóthay Klára, Gál Ágnes, Gherdán Katalin, Gherdán Tamás, Hauer Melinda, Kiss Ádám, Kovács Imola, Kray Zsuzsanna, Kürthy Dóra, Dana Lüttge, Maros Gábor, Márton István, Piros Olga, Szabó Sóki László, Szakáll Sándor, Szente István, Szenthe István, Sztanó Orsolya, Váradi Natália*

WEISZBURG Tamás köszöntése 70. születésnapja alkalmából Tisztelgés agyagásványtani kutatásai előtt

Az ásványtan és ezen belül is kiemelten az agyagásványok kutatása terén tevékenykedő hazai és nemzetközi szakmai közösség sokoldalú alakja Weiszburg Tamás, akinek hetvenedik születésnapja alkalmából a Magyarhoni Földtani Társulat Agyagásványtani Szakosztálya ezen írással kívánja tiszteletét és szakmai elismerését kifejezni.

Weiszburg Tamás munkássága az ásványtani kutatások széles spektrumát fedi le, de a speciális jellegeket mutató finomszemcsés rétegszilikátok, az agyagásványok genetikai, krisztallográfiai és geokémiai vizsgálata terén elért eredményei kiemelkedő tudományos értéket képviselnek és iskolateremtő jelentőségűek. Kutatói pályája során mindvégig arra törekedett, hogy a legkorszerűbb analitikai módszereket integrálja az agyagásványok sokszor rendkívül bonyolult, nehezen megismerhető viszonyainak tisztázásába.

Kutatásainak egyik legkiemelkedőbb és nemzetközi szinten is a legnagyobb visszhangot kiváltó pillére a vastartalmú rétegszilikátok – kiemelten a glaukonit és a szeladonit – kristálykémiai vizsgálata. A zöld színű, 10 Å bázistávolságú rétegszilikátok szerkezetének, valamint a vas oxidációs állapotának és rácspozíciójának feltárása terén elért eredményei alapvető fontosságúak. Munkásságával fiatal kutatók sorának mutatta meg azt, hogy a hagyományos rutin analitikai eljárások sikerrel ötvözhetők a speciális feltételeket szabó és mintaigényű, nagy felbontású transzmissziós elektronmikroszkópiával (HRTEM) és a Mössbauer-spektroszkópiával. Ez a komplex vizsgálati megközelítés tette lehetővé a szomódi (Tűzkő-hegy) és más hazai glaukonitos képződmények indikátorásványainak precíz kristálykémiai jellemzését. Munkatársaival közösen a Mössbauer-spektroszkópia agyagásványtani alkalmazásával a Fe^{2+} és Fe^{3+} ionok eloszlásának vizsgálatával pontosította az üledékes és diagenetikus folyamatok redox-viszonyait.

Egy másik jelentős kutatási iránya az úrkúti mangánkarbonátos ércesedéshez kapcsolódó agyagásvány-együttesek átfogó vizsgálata. A terület finomszemcsés kőzeteit alkotó ásványainak fázisanalízise révén Weiszburg Tamás jelentősen hozzájárult a telep genetikai modelljének pontosításához. Részletes vizsgálatai rávilágítottak a különböző agyagásványok közötti genetikai kapcsolatra. Megfigyelései bizonyították, hogy az agyagásványok finomszerkezeti és kémiai változásai rendkívül érzékeny indikátorai a kőzeteket érő diagenetikus és esetenként alacsony hőmérsékletű hidrotermális hatásoknak. Ez a kutatási irány nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi ércteleptani és ásványtani szakirodalom számára is fontos inspiráló tényezővé vált.

Weiszburg Tamás agyagásványtani érdeklődése kiterjedt a barlangi környezetek és a hidrotermális kiválások komplex ásványtani rendszereire is. A Sátorkőpusztai-barlang és más hasonló, speciális genetikájú rendszerek ásványkiválásainak vizsgálata során úttörő munkát végzett. A barlangi kitöltésekben megjelenő agyagásványok vizsgálatával hozzájárult a barlangok kialakulástörténetének és a hidrotermális oldatok fejlődéstörténetének megértéséhez. E komplex rendszerek mikroszkópi léptékű vizsgálatával ismételten igazolta, hogy az agyagásványok precíz jellemzése nagyléptékű geológiai folyamatok, tektonikai és fluidumáramlási események értelmezésének alapjául szolgálhat.

Az alapkutatási eredmények gyakorlati alkalmazása szintén Weiszburg Tamás munkásságának részét képezi. Innovatív megközelítése kiválóan megmutatkozik az ipari, alkalmazott ásványtani és környezetgeokémiai problémák megoldásában. Kiemelkedő példája ennek a finomkerámia-ipar és a téglagyártás során végbemenő termális folyamatok ásványtani vizsgálata. Munkáiban részletesen dokumentálta az agyagásványok magas hőmérsékletű fázisátalakulásait, különös tekintettel a rácsba épült illékony elemek, például a fluor felszabadulására. A füstgázból szilárd fázisban, másodlagos fluoritként megkötődő elemek viselkedésének leírása rámutat az agyagásványok szerkezetében rejlő elemmobilizációs folyamatok ipari és környezetvédelmi jelentőségére. Kutatásai bizonyították, hogy az agyagásványok mind pontosabb megismerése nem csupán geológiai, hanem ipari, technológiai és környezetbiztonsági szempontból is elengedhetetlen.

Kijelenthetjük, hogy Tamás munkássága átformálta és elmélyítette a hazai agyagásványtani kutatásokat. Publikációi hűen tükrözik azt az analitikai precizitást és tudományos elhivatottságot, amellyel a vizsgált mintákhoz közelít, és amely szemléletet tanítványaiba is elültetett. Következetes kutatói hozzáállása, az adatok kritikus értelmezése és az összetett rendszerek komplex szemlélete olyan tudományos örökséget és kutatói iskolát teremtett, amely hosszú távon meghatározza a diszciplína hazai irányvonalát. Munkatársaival és tanítványaival közös eredményei révén a magyar agyagásványtan nemzetközi szinten is hangsúlyosabbá és elismertebbé vált.

Kedves Tamás! A Magyarhoni Földtani Társulat Agyagásványtani Szakosztálya nevében fogadd ezt a köszöntést tiszteletünk és szakmai elismerésünk jeléül 70. születésnapod alkalmából! Kívánunk további munkádhoz töretlen szakmai kíváncsiságot, jó egészséget, derűt és jó szerencsét!

Összeállította a Magyarhoni Földtani Társulat Agyagásványtani Szakosztálya részéről

RAUCSIK Béla